ISSN 2312-5993

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ:

теорія, історія, інноваційні технології

Науковий журнал
№ 4 (68), 2017

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології

Науковий журнал
Виходить десять разів на рік

Заснований у листопаді 2009 року
№ 4 (68), 2017

CEJSH

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

Crossref

CiteFactor

Google Академія

Суми
СумДПУ імені А. С. Макаренка
2017

УДК 371

Засновник та редакція
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 11 від 24.04.2017)

Редакційна колегія:

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор (**головний редактор**) (Україна);
М. А. Бойченко – кандидат педагогічних наук, доцент (заступник головного редактора) (Україна);
О. Є. Антонова – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Дж. Бішоп – доктор філософії, професор (США) (**J. Bishop** – PhD, professor (USA));
В.С. Бугрій – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
К. Бялобжеська – доктор гуманітарних наук (Польща) (**K. Białobrzeska** – dr. nauk humanistycznych (Polska));
Б. В. Год – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. В. Єременко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Е. Кантович – доктор хабілітований, професор (Польща) (**E. Kantovych** – dr. hab., prof. (Polska);
О. О. Коростельов – доктор педагогічних наук, професор (Росія) (**О. О. Коростелев** – доктор педагогических наук, профессор (Россия));
Ц. Курковський – доктор гуманітарних наук (Польща) (**C. Kurkowski** – dr. nauk humanistycznych (Polska));
О. В. Лобова – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. В. Михайличенко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
В. І. Статівка – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
В. О. Цикін – доктор філософських наук, професор (Україна);
Н. Н. Чайченко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. С. Чашечникова – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
М. Яворська-Вітковська – доктор хабілітований, професор (Польща) (**M. Jaworska-Witkowska** – dr. hab., prof. (Polska));
М. О. Лазарєв – кандидат педагогічних наук, професор (Україна);
О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор (Україна);
О. М. Полякова – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
І. А. Чистякова – кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний секретар) (Україна)

Затверджено як фаховий журнал з педагогічних наук
(наказ МОН України № 1021 від 07.10.2015)

Журнал індексується в Index Copernicus Master List, Cite Factor, Google Scholar, Crossref та CEJSH

У журналі відображено результати актуальних досліджень з проблем збереження та зміцнення здоров'я дітей і молоді в умовах сучасних навчальних закладів, історії освіти та загальної педагогіки, педагогіки вищої школи.

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017

РОЗДІЛ І. ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

УДК 613.84

Ольга Бердник
ДУ «Інститут громадського здоров'я
ім. О. М. Марзєєва НАМН України»
ORCID ID 0000-2-8938-2687
Оксана Добрянська
ДУ «Інститут громадського здоров'я
ім. О. М. Марзєєва НАМН України»
ORCID ID 0000-2-3841-3826
Ольга Рудницька
ДУ «Інститут громадського здоров'я
ім. О. М. Марзєєва НАМН України»
ORCID ID 0000-2-5065-3152
Катерина Шевчук
ДУ «Інститут громадського здоров'я
ім. О. М. Марзєєва НАМН України»
ORCID ID 0000-2-9325-3642
DOI 10.24139/2312-5993/2017.04/003-012

ПОШИРЕНІСТЬ ПОВЕДІНКОВИХ ЧИННИКІВ РИЗИКУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ УКРАЇНИ

Мета: *вивчити поширеність поведінкових чинників ризику серед вітчизняних підлітків.* ***Методи досліджень.*** *Соціологічні й математичні методи.* ***Результати.*** *За даними ВООЗ Україна посідає 7-е місце в світі за рівнем поширеності тютюнопаління серед дорослого населення і 3-є місце в Європі за рівнем поширеності тютюнопаління серед підлітків. На фоні позитивних тенденцій зниження рівнів тютюнопаління серед населення різного віку основні ключові показники залишаються на досить високих рівнях: майже половина опитаних коли-небудь у житті пробували курити (48,5 %), 28,8 % підлітків почали курити у віці до 10 років (хлопці – 36,8 %, дівчата – 17,3 %); 3,7 % юних курців зранку відчувають потребу в курінні; поряд із сигаретами стають все більш популярними й інші види тютюнової продукції (сигари, сигаріли, міні-сигари – 7,2 %, кальяни – 8 %). 22,0 % школярів і студентів вживають алкогольні напої практично щоденно або кілька разів на тиждень.* ***Висновки.*** *Високі рівні поширеності поведінкових чинників ризику серед вітчизняних підлітків потребують розробки і впровадження нових ефективних профілактичних заходів, спрямованих на формування здоров'язбережувальної поведінки молоді.*

Ключові слова: *поведінкові чинники ризику, тютюнопаління, вживання алкоголю, здоров'я, підлітки, профілактика.*

Постановка проблеми. Нині у структурі смертності населення лідируючі позиції посідають хронічні неінфекційні захворювання: хвороби серцево-судинної системи, онкологічні захворювання, цукровий діабет. У структурі поширеності захворювань частка серцево-судинних захворювань становить 29,7 %, онкологічних – 2,8 % [1].

уровню распространенности табакокурения среди подростков. На фоне позитивных тенденций снижения уровня распространения табакокурения среди населения разного возраста основные ключевые показатели остаются довольно высокими: половина опрошенных когда-нибудь в жизни пробовали курить (48,5 %), 28,8 % подростков начали курить в возрасте до 10-и лет (мальчики – 36,8 %, девочки – 17,3 %); 3,7 % юных курильщиков утром отмечают потребность в сигарете; наряду с сигаретами все более популярными становятся и другие виды табачной продукции (сигары, сигарилы, мини-сигары – 7,2 %, кальяны – 8,0 %). Каждый пятый старшеклассник или студент употребляет алкогольные напитки ежедневно или несколько раз в неделю. Выводы. Высокие уровни распространенности табакокурения среди подростков Украины требуют разработки и внедрения новых эффективных профилактических мероприятий, направленных на формирование здоровьесберегающего поведения подростков.

***Ключевые слова:** поведенческие факторы риска, табакокурение, употребление алкоголя, здоровье, подростки, профилактика.*

SUMMARY

Berdnyk Olga, Dobrianska Oksana, Rudnytska Olga, Shevchuk Kateryna. The dissemination of behavioral risk factors among adolescents of Ukraine.

***The aim of article** is to study the dissemination of behavioral risk factors among the Ukrainian adolescents. **Methods.** Sociological and mathematic methods. **Results.** According to WHO Ukraine occupies 7th place in the world on the level of dissemination of tobacco smoking among adult population and 3rd place in Europe on the dissemination of tobacco smoking among adolescents.*

In the period since 1999 to 2014 three series of international surveys (ESPAD, GYTS, HBSC) were carried out in Ukraine. The surveys contained the questions on smoking. All interviews were conducted among children of different school age.

The European region was the leader in distribution of cigarette smoking (19,2 %), followed by Americas (14,4 %) and Western Pacific regions (13,4 %). The lowest levels of cigarette smoking have been identified in the Southeast (5,9 %) and the Mediterranean (4,9 %) regions of WHO.

The positive tendency of reducing of tobacco smoking among groups of population of different age is shown. However, key indicators are too high: 48,5 % of students had ever tried to smoke cigarettes, 28,8 % of respondents initiated smoking before age ten; 3,7 % always have or feel like having a cigarette first thing in the morning; besides cigarettes, cigars, cigarillos, mini-cigars become more popular among the adolescents smokers (to 7,2 %), shiha (waterpipes) – 8,0 %; over one in five students live in homes where others smoke, number of students smoked at their homes increased more than twice as large (from 5,7 % to 12,1 %, p≤0,01); 55,3 % of never smokers are likely to initiate smoking next year.

In addition to tobacco, alcohol is the second common habit among today's adolescents. According to the Institute for Social and Forensic Psychiatry and Toxicology, Ministry of Health of Ukraine 22,0 % of schoolchildren and students drink alcohol on a daily basis or several times a week.

***Conclusion.** The high prevalence of smoking and alcohol consumption among adolescents in Ukraine requires the development and introduction of new effective preventive measures aimed at the formation of health-behavior of young people. It is important to start preventive measures in advance of the onset of risk behavior.*

***Key words:** behavioral risk factors, tobacco smoking, alcohol consumption, health, prevention, adolescents.*

УДК 378.011.3.091.12:159-051

Valentyna Bilyk
National Pedagogical M. P. Dragomanov University
ORCID ID 0000-0002-6860-7728
DOI 10.24139/2312-5993/2017.04/013-024

FORMATION OF INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS IN SCIENCE TRAINING AS A FACTOR OF THE FUTURE PSYCHOLOGISTS' EDUCATION SYSTEM OPTIMIZATION AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

У статті акцентується увага на значущості міжпредметних зв'язків природничо-наукової підготовки майбутніх психологів у вищих навчальних закладах як одного з провідних засобів формування цілісної наукової картини світу, усвідомлення місця й ролі людини в ньому, сприяння підвищенню рівня загальноосвітньої і професійної підготовки. Обґрунтовано необхідність установлення міжпредметних зв'язків між дисциплінами циклів фундаментальної, природничо-наукової та професійної і практичної підготовки майбутніх психологів у вищих навчальних закладах із позиції формування всебічно розвинених, освічених, висококультурних, компетентних спеціалістів.

Відмічено, що подальші наукові дослідження будуть спрямовані на визначення шляхів удосконалення природничо-наукової підготовки майбутніх психологів у вищих навчальних закладах.

***Ключові слова:** природничо-наукова підготовка, міжпредметні зв'язки, майбутні психологи, вищий навчальний заклад.*

Introduction. The process of European integration, establishment of Ukraine as an independent country, its national recovery and transition to a market economy can not be limited to political and economic factors; they should cover all aspects of life, including education, and dramatically influence the role of specialists with higher education.

In terms of environmental problems worsening and the need for further awareness of civilization development and understanding of human impact on the environment, at this stage of education development it becomes important to teach science for the future specialists of all sectors.

Analysis of relevant research. Science education at higher education institutions in the first half of the XX century due to the reduction in the number of teaching hours and set amount of training material has been subjected to a number of difficulties.

According to V. S. Senashenko and N. R. Senatorova «... until the early 90s courses of biology-ecological model in typical curricula of the most professions were absent» [4, 3].

Since 1994 science training at higher education institutions is declared mandatory for all professions and is reflected in the State national program "Education" (Ukraine XXI century).

Problems of science training at higher education istitutions investigated the following researchers: S. I. Kourova, N. M. Tolokonnikova, I. I. Merdukh, S. M. Podolyuk, M. H. Hapontseva, V. L. Hapontsev, E. V. Tkachenko,

V. A. Fedorov, S. O. Panichev, A. I. Bochkarev, E. A. Vitol, T. J. Dubnyshcheva, V. S. Elahina, S. H. Karpenkov, S. I. Matyukhin, N. R. Senatorova, V. S. Senashenko, S. V. Slinkin, A. V. Usov, S. E. Starostin and others.

According to S. I. Kourova, science training is the process of mastering science knowledge and skills foreseen by the state educational standard in the educational process of the university, which includes formation of knowledge and skills of a whole block of subjects [5, 5].

N. M. Tolokonnikova, I. I. Merdukh, S. M. Podoliuk consider science education to be an education subsystem that provides socialization, mastering it through the sciences of nature development. The science education, according to researchers, reflects the state of society, science and education [12].

Scientists M. H. Hapontseva, B. L. Hapontsev, E. V. Tkachenko, V. A. Fedorov consider science training to be an integral part of the general human culture and is one of the basic components of the content of professional education [4, 3].

According to S. A. Panychev, modern science training allows a person to form a clear picture of the world in which he/she lives, general outlook, professional way of thinking and scientific language [7, 15].

In researches of O. I. Bochkareva, E. A. Vitol, T. J. Dubnyshchevoy, V. S. Elagina, S. H. Karpenkov, S. I. Matiukhin, N. R. Senatorova, V. S. Senashenko, S. V. Slinkina, A. V. Usov and others it is stressed on importance of science training in the formation of a scientific outlook and scientific style of thinking, ecological and aesthetic education, in gaining fundamental knowledge and understanding of the scientific picture of the world and overcoming interdisciplinary sovereignty.

S. E. Starostina believes that in the process of science training professional competence is formed through the formation of comprehensive competencies that are necessary in any professional activity and linked with the success of the individual in the modern world [11, 101].

Analysis of scientific and pedagogical sources connected with the problem of our research indicates that a number of domestic and foreign researchers devoted some of their works to the study of interdisciplinary connections. Let us consider some of them.

N. M. Chernushenko believes that interdisciplinary connections can be viewed as a system and its structure is made in the process of learning and interconnected with the knowledge and skills from different fields [13, 185].

D. A. Vlasov, O. V. Sinchukov noted that "... in terms of philosophical (methodological) analysis the interdisciplinary connections are didactic form of the general principle of consistency; according to psychological aspect of analysis it is a study of forming functions of interdisciplinary connections as a factor of generalization of knowledge and ways of teaching the student; generally pedagogical approach shows interdisciplinary connections as conditions and means of an integrated approach to education and training; according to didactic approach it is identifying structural features of interdisciplinary connections as

didactic principle that transforms the interaction in the system "a teacher – a process of study – a student"; methodological approach is to study the role of interdisciplinary connections as a condition and means of improving learning individual training courses" [2, 56].

In the implementation of interdisciplinary integration of educational content S. M. Stadnichenko sees the need for level approach:

1) interdisciplinary communication, the source of which serves the common structural elements, their transfer is carried out by means of different subjects;

2) didactic synthesis, which involves the integration of form and content for educational classes;

3) integrity, which is characterized by full procedural content integration within the formation of a new discipline that has an integration character and its own subject of study [10, 90].

To improve the quality of education and to optimize the learning process through implementation of interdisciplinary connections, according to A. V. Halusha, it is necessary to address the following tasks:

1) to coordinate with teachers of different disciplines of possible topics or issues for their joint study;

2) to list a number of interdisciplinary connections between academic disciplines;

3) to make changes in the content and hourly planning;

4) to study students' interests in the subject increasing their cognitive activity;

5) to increase teaching experience with different technologies, techniques, forms and methods of learning [3].

S. M. Stadnichenko stresses the urgency of achieving each stage of formation of interdisciplinary connections and identifies some patterns:

1) advantage of integration trends over differential;

2) increase the level of integration between science due to the complexity of the subject, structure and function;

3) progressive integration role in the movement for humane use of scientific knowledge and scientific achievements;

4) profile content of knowledge through interdisciplinary connections;

5) focus on general laws and their role not only in different sections, but also in related subjects;

6) applying the patterns to living organisms (explanation of vital processes, therapeutic measures based on knowledge of the external factors influence, principle of modern medical equipment, methods of diagnosis and treatment, etc.) [10, 90].

Scientists M. S. Prokhorov and K. V. Bulash emphasize that today establishment and strengthening of new relationships between three major fields of sciences i.e. social, science and technical are determined by the

requirements of socio-historical practice, the level of its development and requests. However, the researchers point out, that problem of interdisciplinary connections in pedagogical universities is not enough solved. In most curricula, not only in special subjects, but subjects of socio-economic and psycho-pedagogical cycle, there are no even instructions on the use of interdisciplinary connections, and some curriculums contain only general statements [8, 830].

The problem of interdisciplinary connections implementation in higher school, according to O. N. Berdiuhina and M. L. Platonov, is at two organizational levels. Macro level is drawing up standard curriculum and plans of certain disciplines, development of standards, creation of tutorials in which the integration approach is realized. Micro level is a level of usage of different educational technologies in teaching the subjects [1, 3].

According to O. A. Mashkova and O. V. Sidnev realization of intersubject approach at the universities prevents a number of reasons. On the one hand, the weak development of theoretical aspects of the specifics of interdisciplinary connections in higher professional education, on the other hand, the lack of university teachers training in terms of pedagogical theory and teaching methods, the traditional disunity of both departments and individual teachers within the department [6, 128].

On the basis of psychological, pedagogical, philosophical and special literature, we came to the conclusion that science training in higher education institutions contributes to the development of the future professionals, including future psychologists, science culture, critical thinking, creative personality, spiritual, emotional and intellectual capacities, and ideas about scientific picture of the world.

However, carried out analysis of researches points to insufficient scientific development of content and interdisciplinary connections of the future psychologists' science training at higher education institutions and allows to focus on the urgency of the issues raised.

The article aims to identify and theoretically substantiate the interdisciplinary connections of disciplines of basic, science cycles and professional and practical training of the future psychologists at higher education institutions.

Research methods. To achieve the set goal were used theoretical methods: systematic analysis of scientific and methodological literature, bibliographic analysis of the works of classical pedagogy, content analysis of regulations in the field of higher education in order to ascertain the state of elaborated study of the problem; comparison aimed at theoretically substantiate the interdisciplinary connections of disciplines of basic, science cycles and professional and practical training of the future psychologists at higher education institutions; comparison and generalization.

Results and their discussion. Professional training of psychologists at higher education institutions are carried out according to the curriculum, which

combines three cycles of disciplines: humanitarian and socio-economic, fundamental and science, professional and practical. Each cycle has regulatory and variable parts that consist of two areas – disciplines established by the university and courses for students' choice.

Science training of the future psychologists in M. P. Dragomanov NPU is carried out by regulatory disciplines "Age physiology and valeology" (1 year), "Principles of Anatomy and Physiology of the nervous system" (1 year), "Basic medical knowledge and children health" (1 year), "Ecology" (2 year), "Health and safety training course" (4 year) and optional courses "General biology with the basics of genetics" (1 year) and "Pre-medical aid in emergency situations" (1 year). Average hours of basic and science training in curriculum in a field of 0301 Social and Political Sciences, field of study 6.030103 Practical Psychology, presented in the table 1.

Table 1

Extract from curriculum on hours distribution of basic and science cycles

Discipline	Credits	Hours				
		Total	Lectures	Seminar classes	Laboratory practical	Individual work
Regulatory disciplines						
Principles of anatomy and physiology of the nervous system	3	90	20	24	-	46
Age physiology and valeology	3	90	16	18	-	56
Basic medical knowledge and children health	3	90	20	8	16	46
Health and safety training course	3	90	18	15	-	57
Ecology	3	90	18	15	-	57
Disciplines for a student's choice						
Pre-medical aid in emergency situations		90	14	16	-	60
General biology with the basics of genetics		90	14	16	-	60

This distribution of hours is reflected in developed by us training and work programs of the relevant disciplines.

The course "Principles of anatomy and physiology of the nervous system" in our opinion is one of the basic subjects studied by the future psychologists to form a whole understanding of the structural and functional basis of mind and the central nervous system.

We have developed the curriculum for the course "Principles of anatomy and physiology of the nervous system" that contains current data on major morphological foundation that are responsible for the display of psychic phenomena, integrity and hierarchy of the nervous system since the cellular

level and ending with the most difficult level of the nervous system such as cortex cerebral which is the material foundation of the human psyche.

In our opinion while teaching the subject "Principles of anatomy and physiology of the nervous system" it is necessary to pay attention to interdisciplinary connections with the disciplines of professional and practical training such as "Experimental Psychology", "Social Psychology", "Fundamentals of correction", "Fundamentals psychotherapy", "Psychodiagnostics", etc.

Study of development and specific functioning of the physiological systems at various stages of ontogeny is a key prerequisite for human mental well-being.

Particular attention should be paid to the issue of normal mental development of children and teens and the problems of developing physiological bases of educational process and working out adaptation mechanisms and factors affecting child during life.

To resolve these issues it is necessary to have enough depth knowledge of the child, its structure and principles of child's body development.

Developed by us the curriculum for the course "Age physiology and valeology" provides disclosure features of growth and development, structure, functions and functioning of the body at different periods of ontogenesis valeological requirements and standards required in the work of the future psychologists to provide mental well-being of people of different age groups.

Interdisciplinary links in teaching "Age physiology and valeology" in our opinion, it is advisable to do with such disciplines as: "Age Psychology", "Educational Psychology", "Organization of psychological services", "Rehabilitation Psychology" and others.

In the current conditions of political and economic situation, emergency peace, and in some regions wars, growing influence of science and technology on people including children, the role of teachers and psychologists in monitoring the health of the younger generation sharply increases. This obliges to include medical education to the science training of the future psychologists at higher education institutions.

Program of the courses "Basic medical knowledge and children health" and "Pre-medical aid in emergency conditions" are built according to the demands of credit-modular system of educational process in higher education institutions that are recommended by the European Credit Transfer System (ECTS).

The most important form of teaching the basics of medical education of the future psychologists, in our opinion, is laboratory classes which provide formation of students' skills to provide emergency first aid, according to the level of requirements set by educational qualification characteristics of industry standards for higher education in the direction of 6.030103 Practical Psychology.

Lecture course involves mastering a system of knowledge about the causes, symptoms, illness and emergency conditions, means of providing pre-medical care, role of preventive measures in the prevention of diseases.

Seminars are held to discuss and analyze topics that are given to students for individual training.

The efficiency of interdisciplinary relations in teaching "Basic medical knowledge and children health" and "Pre-medical medical aid in emergency conditions", we consider to be with such disciplines of professional and practical training as "Psychodiagnostics", "Psychological consulting", "Organization of psychological service", "Rehabilitation Psychology", "Principles of psychotherapy", "Fundamentals of correction", "Pathopsychology and Social Psychology", "Psychology of stress", "Child psychotherapy" and others.

The explanatory note to the subject "Health and safety training course" we stated that throughout the history of mankind, it has always sought to take care of its own safety. Initially there was a threat to man from natural and biological world, then the threat of the development of civilization created by people themselves urbanization and technological progress.

In modern conditions the problem of safety is highly relevant.

The main purpose of "Health and safety training course" teaching to future psychologists, aimed at mastering knowledge and skills about recognizing danger, organization and management of safety in everyday life conditions and emergency situations.

The issue of interdisciplinary relations in teaching "Health and safety training course", in our opinion, should be considered the "Rehabilitation psychology", "Pathopsychology, psychology and social psychology", "Organization of psychological services", "Fundamentals of correction" and others.

The current ecology is one of the major basic sciences for professionals of all fields, including psychology; it's a kind of philosophy of human survival, strategy for civilization rebuild in the XXI century that should meet modern realities in relations between the world's population and nature.

During the study students-psychologists should master the ability to analyze complex system of relationships in nature, the role of a man in the biosphere processes, causes of imbalance of a particular ecosystem, and causes of both local crises and global crises that cover huge areas and planet in general.

"General biology with the basics of genetics" is a complex subject about patterns of life, structure and activity of the human body at all levels of life, environmental factors influence on a human. As a fundamental subject it is the theoretical basis for psychology, medicine and pharmacy.

The aim of the course "General Biology with the basics of genetics" is formation of general biological knowledge and skills as essential components of science and environmental vision of the future psychologist. The main tasks to be solved in the process of teaching is theoretical and practical training of the future specialists for: organization of living systems and general laws of their existence; interaction of organisms with environment; the role of living organisms in turnover as the necessary condition for ecosystem functioning; common and

distinctive features of the structure and life of major groups of organisms; general laws and regulations variability and inheritance; modern concepts of evolution theory and role of external factors in this process; biological foundations of human development; study interactions of humans and environment on the basis of biological knowledge; morphophysiological adaptation to environmental conditions in connection with its bio-social substance; the impact of molecular – genetic, cellular ontogenetic, population and environmental factors on human health.

Basics of genetics enables future psychologists better understand the laws of heredity and variation in human populations, hereditary diseases and methods of diagnosis, evolutionary processes in human populations and to investigate the role and interaction of heredity and environmental factors in shaping individual differences on psychological and physiological characteristics.

Avoiding isolation of such courses as "Ecology" and "General Biology with the basics of genetics" from disciplines of professional and practical training, in our opinion, would be possible in case of formation of interdisciplinary connections with courses "Ethnopsychology", "Psychology of professional career", "Organization of psychological service", "Prevention and correction of deviations in behavior", "Psychology of work", etc.

According to modern requirements, our proposed structure of training and work programs in the disciplines of fundamental and science cycle are based on competence approach taking into account interdisciplinary connections with disciplines of professional and practical training is essentially new to the students studying in the field 0301 "Social and political Sciences" of training direction 6.030103 "Practical Psychology".

Conclusions. The analysis of research works allows to state that at present science training of the future psychologists at higher education institutions is one of the major means of forming their integral scientific picture of world, awareness of the place and role of a human in it; helps to increase education and training of the future professionals, and establish interdisciplinary connections of disciplines of basic and science cycles and professional and practical training; it is a necessary condition for the formation of an intelligent, educated, highly cultured, competent professionals-psychologists.

Prospects of further research are seen in identifying ways to improve science training of the future psychologists at higher education institutions.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердюгина О. Н. Межпредметные связи алгебры и геометрии при обучении студентов математических направлений университета [Электронный ресурс] / О. Н. Бердюгина, М. Л. Платонов // Интернет-журнал «Мир науки». – 2015. – № 3. – С. 1–6. – Режим доступа : http://mir-nauki.com/PDF/44PDMN315.pdf

2. Власов Д. А. Межпредметные связи как основа интегративного подхода при изучении курса «стохастика» в университете / Д. А. Власов, А. В. Синчуков // Информатизация обучения математике и информатике : педагогические аспекты. – Минск : БГУ, 2006. – С. 55–60.

3. Галуша А. В. Міжпредметні зв'язки як чинник оптимізації процесу навчання [Електронний ресурс] / А. В. Галуша. – Режим доступу : http://intkonf.org/galusha-av-mizhpredmetni-zvyazki-yak-chinnik-optimizatsiyiprotsesu-navchannya/.

4. Гапонцева М. Г. Курс «Естествознание» как интегрирующий фактор непрерывного образования / М. Г. Гапонцева, В. Л. Гапонцев, Е. В. Ткаченко, В. А. Федоров // Образование и наука. – Изд. Урал. отд-ния РАО. – 2001. – № 3 (9). – С. 3–17.

5. Коурова С. И. Естественно-научная подготовка будущих учителей с помощью педагогических программных средств : на примере курса «Концепции современного естествознания» : дис. на соискание уч. степени кандидата пед. наук : спец. 13.00.08 / С. И. Коурова. – Челябинск, 2004. – 193 с.

6. Машкова Е. А. Межпредметные связи как средство формирования профессиональной компетентности студентов нефтяных вузов / Е. А. Машкова, А. В. Сиднев // Успехи современного естествознания. – Москва, 2007. – № 7. – С. 127–129.

7. Паничев С. А. Дедуктивный подход к структурированию содержания высшего естественнонаучного образования : автореф. дис. на соискание уч. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С. А. Паничев. – Тюмень. – 2004. – 36 с.

8. Прохоров М. С. Межпредметные связи в выпускных квалификационных работах студентов технологического образования / М. С. Прохоров, К. В. Булашов // Молодой ученый. – Москва, 2016. – № 2. – С. 828–832.

9. Сенашенко В. С. Естественно-научное образование в высшей школе / В. С. Сенашенко, Н. Р. Сенаторова // Высшее образование в России. – 2001. – № 2. – С. 3–10.

10. Стадніченко С. М. Міжпредметні зв'язки як дидактична основа розвитку природничо-наукової освіти майбутніх учителів фізики / С. М. Стадніченко // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. – Вип. 21. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – С. 89–91.

11. Старостина С. Е. Естественнонаучное образование студентов гуманитарных направлений подготовки в условиях интеграции научного знания : дис. на соискание уч. степени докт. пед. наук: спец.13.00.08 / С. Е. Старостина. – Чита, 2011. – 472 с.

12.Толоконнікова Н. М. Екологізація освіти, як складова частина процесу гуманізації у нових державних стандартах базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / Н. М. Толоконнікова, І. І. Мердух, С. М. Подолюк // І МНПК «Знання. Освіта. Освіченість». – Вінницький національний технічний університет, 2012. – Режим доступу : http://conf.vntu.edu.ua/znanosv/2012/4/.

13. Чернушенко Н. М. Міжпредметні зв'язки як засіб формування професійної компетентності у студентів музично-педагогічного факультету під час вивчення сучасної української мови / Н. М. Чернушенко // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : збірник наукових праць / за заг. ред. проф. В. І. Євдокимова і проф. О. М. Микитюка / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2012. – Вип. 39. – С. 183–190.

REFERENCES

1. Berdiuhina, O. N., Platonov, M. L. (2015). Mezhpredmetnyie sviazi alhebry i heometrii pri obuchenii studentov matematicheskikh napravlenii universiteta [Interdisciplinary connections of algebra and geometry in the teaching of students of

mathematical directions at university]. *Internet-zhurnal "Mir nauki", 3,* 1–6. [in Russian]. Retrieved from: http://mir-nauki.com/PDF/44PDMN315.pdf

2. Vlasov, D. A., Sinchukov, A. V. (2006). Mezhpredmetnyie sviazi kak osnova intehrativnoho podkhoda pri izuchenii kursa "stokhastika" v universitete [Interdisciplinary connections as a basis for an integrative approach in the study of the stochastic course at the university]. *Informatizatsiia obucheniia matematike i informatike: pedahohicheskiie aspekty,* (pp. 55–60). Minsk: BHU. [in Russian].

3. Halusha, A. V. *Mizhpredmetni zviazky yak chynnyk optymizatsii protsesu navchannia [Interdisciplinary connections as a factor of optimizing the learning process].* Retrieved from: http://intkonf.org/galusha-av-mizhpredmetni-zvyazki-yak-chinnik-optimizatsiyiprotsesu-navchannya/ [in Ukrainian].

4. Hapontseva, M. H., Hapontsev, B. L., Tkachenko, E. V., Fedorov, V. A. (2001). Kurs "Estestvoznaniie" kak intehriruiushchii faktor nepreryvnoho obrazovaniia [The course "Natural Science" as an integrating factor in continuing education]. *Obrazovaniie i nauka, 3 (9),* 3–17. [in Russian].

5. Kourova, S. I. (2004). *Estestvenno-nauchnaia podhotovka budushchikh uchitelei s pomoshchiu pedahohicheskikh prohrammnykh sredstv: na primere kursa "Kontseptsii sovremennoho estestvoznaniia" [Science training of the future teachers with the help of pedagogical software: on the example of the course "Concepts of Modern Sciences"]* (PhD thesis). Cheliabinsk. [in Russian].

6. Mashkova, E. A., Sidnev, A. V. (2007). Mezhpredmetnyie sviazi kak sredstvo formirovaniia professionalnoi kompetentnosti studentov neftianykh vuzov [Intersubject connections as a means of forming professional competence of the students of oil universities]. *Uspekhi sovremennoho estestvoznaniia, 7,* 127–129. [in Russian].

7. Panichev, S. A. (2004). *Deduktivnyi podkhod k strukturirovaniiu soderzhaniia vyssheho estestvennonauchnoho obrazovaniia [Deductive approach to structuring the content of higher science education]* (DSc thesis abstract). Tiumen. [in Russian].

8. Prokhorov, M. S., Bulashov, K. V. (2016). Mezhpredmetnyie sviazi v vypusknykh kvalifikatsionnykh rabotakh studentov tekhnolohicheskoho obrazovaniia [Intersubject connections in final qualification works of students of technological education]. *Molodoi uchenyi, 2,* 828–832. [in Russian].

9. Senashenko, V. S., Senatorova, N. R. (2001). Yestestvenno-nauchnoie obrazovaniie v vysshei shkole [Science education in higher school]. *Vysshеie obrazovaniie v Rossii, 2,* 3–10. [in Russian].

10. Stadnichenko, S. M. (2015). Mizhpredmetni zviazky yak dydaktychna osnova rozvytku pryrodnycho-naukovoi osvity maibutnikh uchyteliv fizyky [Interdisciplinary connections as didactic foundation of science education for the future teachers of physics]. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiienka. Seriia pedahohichna, 21,* 89–91. [in Ukrainian].

11. Starostina, S. E. (2011). *Estestvennonauchnoie obrazovaniie studentov humanitarnykh napravlenii podhotovki v usloviiakh intehratsii nauchnoho znaniia [Science education of humanities students in conditions of integration of scientific knowledge]* (DSc thesis). Chita. [in Russian].

12. Tolokonnikova, N. M., Merdukh, I. I., Podoliuk, S. M. (2012). Ekolohizatsiia osvity yak skladova chastyna protsesu humanizatsii u novykh derzhavnykh standartakh bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [Greening education as part of the process of humanization in the new state standards of basic and secondary education]. *I MNPK "Znannia. Osvita. Osvichenist".* Vinnytskyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet. Retrieved from: http://conf.vntu.edu.ua/znanosv/2012/4 [in Ukrainian].

13. Chernushenko, N. M. (2012). Mizhpredmetni zviazky yak zasib formuvannia profesiinoi kompetentnosti u studentiv muzychno-pedahohichnoho fakultetu pid chas vyvchennia suchasnoi ukrainskoi movy [Interdisciplinary connections as a means of formation of professional competence of students in music and teaching faculty in the study of modern Ukrainian language].In V. I. Yevdokymov, O. M. Mykytiuk (Eds.), *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty, 39,* 183. Khark. nats. ped. un-t imeni H. S. Skovorody. Kharkiv. [in Ukrainian].

РЕЗЮМЕ

Билык Валентина. Формирование межпредметных связей дисциплин цикла естественно-научной подготовки как фактор оптимизации процесса обучения будущих психологов в высших учебных заведениях.

В статье акцентируется внимание на значимости межпредметных связей естественно-научной подготовки будущих психологов в высших учебных заведениях как одного из ведущих средств формирования целостной картины мира, осознания места и роли человека в нем, содействия повышению уровня общеобразовательной и профессиональной подготовки. Обоснована необходимость установления межпредметных связей между дисциплинами циклов фундаментальной, естественно-научной и профессиональной и практической подготовки будущих психологов в высших учебных заведениях с позиции формирования всесторонне развитых, образованных, высококультурных, компетентных специалистов. Отмечено, что дальнейшие научные исследования будут направлены на определение путей совершенствования естественно-научной подготовки будущих психологов в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: *естественно-научная подготовка, межпредметные связи, будущие психологи, высшее учебное заведение.*

SUMMARY

Bilyk Valentyna. Formation of interdisciplinary connections in Science training as a factor of the future psychologists' education system optimization at higher education institutions.

The article focuses on the importance of interdisciplinary connections of science training of the future psychologists at higher education institutions as one of the major means of forming coherent scientific picture of the world, awareness of the place and role of a human in it, increase of the level of education and professional training.

It is stressed that science education in higher education institutions in the first half of the XX century due to the reduction in number of teaching hours and set amount of training material has been subjected to a number of difficulties

It is pointed out in the article that professional training of psychologists in higher education institutions is carried out according to the curriculum, which combines three cycles of disciplines: humanitarian and socio-economic, fundamental and science, professional and practical.

The author shows the analysis of research and points to insufficient scientific development of content and interdisciplinary connections of the future psychologists' science training at higher education institutions and allows focusing on the urgency of the issues raised. The author focuses on the relevance of the issues raised.

It is substantiated at the example of science training of the future psychologists in M. P. Dragomanov NPU the necessity to establish interdisciplinary connections between disciplines of fundamental, science cycles disciplines and professional and practical training from the perspective of forming an intelligent, educated, highly cultured, competent professionals.

The author states that proposed structure of training and work programs in the disciplines of fundamental and science training are based on competence approach taking into account interdisciplinary connections with disciplines of professional and practical

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Бердник Ольга, Добрянська Оксана, Рудницька Ольга, Шевчук Катерина Поширеність поведінкових чинників ризику серед підлітків України 3
Білик Валентина Формування міжпредметних зв'язків дисциплін циклу природничо-наукової підготовки як фактор оптимізації процесів навчання майбутніх психологів у вищих навчальних закладах 13
Бобро Олена, Бондарчук Світлана, Павлиш Костянтин Технологія формування зацікавленності у предметах медико-біологічного профілю у студентів ВНЗ 24
Босенко Анатолій Контроль адаптаційних можливостей школярів на заняттях з футболу у процесі фізичного виховання 35
Бугаєвський Костянтин, Черепок Олександр, Волох Наталія Психологічні особливості спортсменок, які займаються атлетичними видами спорту 48
Гозак Світлана, Єлізарова Олена, Парац Алла Регламентація навчального навантаження для дітей шкільного віку 57
Дегтяренко Тетяна, Зіборова Ольга, Костенко Анна Критеріальна оцінка стилю материнського ставлення до особливої дитини. 69
Дегтяренко Тетяна, Коджебаш Владислав Синдром екологічної дезадаптації в сучасних кризових умовах 80
Жара Ганна Оцінка зони професійного комфорту вчителів як засобу прогнозування динаміки їх індивідуального здоров'я 90
Жамардій Валерій Урахування вікових особливостей студентів під час занять силовими видами спорту 99
Калиниченко Ірина, Заікіна Ганна, Латіна Ганна Особливості динаміки розумової працездатності учнів із різними рівнями прояву граничних невротичних порушень 111
Козій Тетяна Вплив фізичного навантаження різної спрямованості на фізичний розвиток легкоатлетів і борців 123
Петрушкіна Надія, Гершман Тетяна, Врублевський Євген Вплив занять гімнастикою пілатес на морфо функціональний стан студенток-першокурсниць 143
Скидан Ганна, Врублевський Євген Моніторинг рівня фізичної кондиції жінок зрілого віку в процесі занять оздоровчим шейпінгом 154
Старченко Анастасія, Дяченко Юлія Вплив оздоровчого фітнесу на рівень рухової активності та функціональний стан серцево-судинної системи учнів 11-х класів 166

РОЗДІЛ ІІ. ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ ОСВІТИ ТА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Грицай Наталія Дослідницько-орієнтоване навчання біології в сучасній загальноосвітній школі 177
Ластовецька Тетяна Специфіка формування вокальної техніки: ознаки недосконалості та особливості їх усунення 189
Лутаєва Тетяна Роль науковців Слобожанщини в організації роботи медичних музеїв вищих навчальних закладів в XIX – на початку XX ст... .. 200
Синишин Лілія Розвиток осередків художньо-промислової освіти Галичини в кінці XIX століття 215
Черешнюк Олена Тайм-менеджмент та його вплив на формування економічної культури дошкільників у процесі реалізації міжнародної програми «Афлатот» 225

РОЗДІЛ ІІІ. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Воробйова Оксана Міжнародний досвід підготовки експертів у сфері забезпечення якості вищої освіти 236
Дзевицька Лариса Особливості навчання німецької мови як другої іноземної на базі англійської студентів-економістів 249
Скоробагатська Оксана Феномен конформізму в контексті проблеми ефективності адміністративного управління 259

СОДЕРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ I. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОХРАНЕНИЯ И УКРЕПЛЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ ДЕТЕЙ И МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Бердник Ольга, Добрянская Оксана, Рудницкая Ольга, Шевчук Екатерина Распространенность поведенческих факторов риска среди подростков Украины 3
Билык Валентина Формирование межпредметных связей дисциплин цикла естественно-научной подготовки как фактор оптимизации процесса обучения будущих психологов в высших учебных заведениях... 13
Бобро Елена, Бондарчук Светлана, Павлыш Константин Технология формирования заинтересованности в предметах медико-биологического профиля у студентов ВУЗов 24
Босенко Анатолий Контроль адаптационных возможностей школьников на занятиях по футболу в процессе физического воспитания 35
Бугаєвський Костянтин, Черепок Олександр, Волох Наталія Психологічні особливості спортсменок, які займаються атлетичними видами спорту 48
Гозак Светлана, Елизарова Елена, Парац Алла Регламентация учебной нагрузки детей школьного возраста 57
Дегтяренко Татьяна, Зіборова Ольга, Костенко Алла Критериальная оценка стиля материнского отношения к ребенку с отклонениями в развитии 69
Дегтяренко Татьяна, Коджебаш Владислав Синдром экологической дезадаптации в современных кризисных условиях..... 80
Жарая Анна Оценка зоны профессионального комфорта учителей как средства прогнозирования динамики их индивидуального здоровья 90
Жамардий Валерий Учет возрастных особенностей студентов во время занятий силовыми видами спорта 99
Калиниченко Ирина, Заикина Анна, Латина Анна Особенности динамики умственной работоспособности учащихся разного пола и с различными уровнями проявления пограничных невротических нарушений 111
Козий Татьяна Влияние физической нагрузки разной направленности на физическое развитие легкоатлетов и борцов 123
Петрушкина Надежда, Гершман Татьяна, Врублевский Евгений Влияние занятий гимнастикой Пилатес на морфофункциональное состояние студенток-первокурсниц 143
Скидан Анна, Врублевський Евгений Мониторинг уровня физической кондиции женщин зрілого возраста в процессе занятий оздоровительным шейпингом 154

Старченко Анастасия, Дяченко Юлия Влияние оздоровительного фитнеса на уровень двигательной активности и функциональное состояние сердечно-сосудистой системы учеников 11-х классов 166

РАЗДЕЛ II. ПРОБЛЕМЫ ИСТОРИИ ОБРАЗОВАНИЯ И ОБЩЕЙ ПЕДАГОГИКИ

Грицай Наталия Исследовательско-ориентированное обучение биологии в современной общеобразовательной школе 177
Ластовецкая Татьяна Специфика формирования вокальной техники: признаки несовершенства и особенности их устранения 189
Лутаева Татьяна Роль ученых Слобожанщины в организации работы медицинских музеев высших учебных заведений в XIX – начале XX века 200
Сынышын Лилия Развитие центров художественно-промышленного образования Галиции в конце XIX столетия 215
Черешнюк Елена Тайм-менеджмент и его влияние на формирование экономической культуры дошкольников в процессе реализации международной программы «Афлатот». 225

РАЗДЕЛ III. ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИКИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Воробьева Оксана Международный опыт подготовки экспертов в сфере обеспечения качества высшего образования 236
Лариса Дзевицкая Особенности обучения немецкому языку как второму иностранному на базе английского студентов-экономистов 249
Скоробагатская Оксана Феномен конформизма в контексте проблемы эффективности административного управления 259

CONTENTS

SECTION I. PEDAGOGICAL CHARACTERISTICS OF PROTECTION AND STRENGTHENING OF CHILDREN AND YOUTH HEALTH IN CONDITIONS OF MODERN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Berdnyk Olga, Dobrianska Oksana, Rudnytska Olga, Shevchuk Kateryna The dissemination of behavioral risk factors among adolescents of Ukraine 3
Bilyk Valentyna Formation of interdisciplinary connections in Science training as a factor of the future psychologists' education system optimization at higher education institutions 13
Bobro Elena, Bondarchuk Svetlana, Pavlish Konstantin Technology of formation of interest to subjects of medico-biological profile at students of higher school 24
Bosenko Anatolii Monitoring of schoolchildren's adaptive abilities at the football lessons in the process of physical training 35
Bugaevskiy Konstantin, Cherepok Alexandr, Volokh Natalia Psychological features of female athletes, engaged in athletic sports 48
Hozak Svitlana, Yelizarova Olena, Parats Alla The regulation of study load for school-age children 57
Dehtiarenko Tetiana, Ziborova Olga, Kostenko Anna Criterial evaluation of mother's attitude style toward a special child 69
Dehtiarenko Tetiana, Kodzhebash Vladyslav The environmental disadaptation syndrome under modern crisis conditions 80
Zhara Hanna Evaluation of teachers' professional comfort zone as the means of their individual health dynamics prediction 90
Zhamardii Valerii Considering age features of students during power sports classes 99
Kalinichenko Iryna, Zaikina Hanna, Latina Hanna Features of the dynamics of mental working capacity of pupils of different sexes and with various levels of manifestation of borderline neurotic disorders 111
Kozii Tetiana Influence of physical training of different orientation on the physical development of athletes and wrestlers 123
Petrushkina Nadezhda, Gershman Tatiana, Vrublevsky Yevgenii Pilates lessons influence on the first-year students' (girls') morphofunctional state 143
Skidan Anna, Vrublyovskiy Yevgenii Monitoring of the level of physical condition of mature women in the course of recreation shaping 154
Starchenko Anastasiia, Diachenko Yuliia Influence of health-improving fitness on physical activity and functional state of cardiovascular system of 11th form pupils 166

SECTION II. THE PROBLEMS OF HISTORY OF EDUCATION AND PEDAGOGIES

Hrytsai Nataliia The inquiry-based biology education in the modern secondary school 177
Lastovetska Tetiana Specificity of formation of vocal technique: signs of imperfection and peculiarities of their elimination 189
Lutaieva Tetiana Role of Slobozhanshchyna scientists in organization of medical museums of higher education institutions in the 19th – early 20th centuries 200
Synyshyn Lilia Development of artistic-industrial education centres of Galicia in the late XIX century 215
Chereshniuk Olena Time management and its impact on the development of economic culture of preschool children in the process of implementation of the international programme "Afiatot" ..225

SECTION III. PROBLEMS OF HIGHER EDUCATION

Vorobyova Oksana International experience of external experts training in quality assurance 236
Dzevytska Larysa The features of teaching German as a second foreign language to the students-economists based on English 249
Skorobahatska Oksana Phenomenon of conformism in the context of the problem of administrative management efficiency 259

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук.
П 24 журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – № 4 (68). – 278 с.

ISSN 2312-5993
ISSN 2414-9799 (Online)

Key title: Pedagogični nauki: teoriâ, istoriâ, innovacijni technologiï Abbreviated key title: Pedagog. nauki: teor. istor. innov. tehnol.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 15795 – 4267Р від 27.10.2009 р.

Комп'ютерне складання та верстання: *І. А. Чистякова*

Підписано до друку 24.04.2017.
Формат 60x84/16. Гарн. Calibri. Папір офсет. Друк ризогр.
Ум. друк. арк. 16,16. Ум. фарб.-відб. 16,16.
Обл. вид. арк. 18,56. Тираж 300 пр. Вид. № 61.

Видавець і виготовлювач:
ФОП Цьома С.П., 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.